

Bernard Daniël Smeenk

(Enkhuizen 11 aug. 1908 – Amsterdam 18 sept. 2002)
Gereformeerd predikant Blokzijl 6 okt. 1935; Renkum en Heelsum 27 juni 1943 (van febr. 1947 tot sept. 1948 Balikpapan, geestelijke verzorging verstrooide gereformeerden in Indonesië); Amsterdam-Zuid (voor de evangelieverkondiging onder Israël) 16 jan. 1949. Emeritus 1 jan. 1972.

Ben Smeenk was zoon van de indertijd als sociaal voorman en AR Tweede Kamerlid bekende C. Smeenk, en van E.M. Kleinhout. Hij had een oudere broer Gerrit, eveneens predikant.

Ben studeerde aan de Vrije Universiteit, was na zijn kandidaats een tijd lang assistent van prof. dr. J. Waterink en werd als predikant te Blokzijl bevestigd door zijn broer en voorganger aldaar. Kort daarvoor was Ben getrouwd met Josina Anna Knap, dochter van de kunstschilder en tekenleraar G.W. Knap, zelf schilderes en poppenmaakster. Jos bleef ook tijdens haar huwelijk woekeren met haar artistieke talenten en tegelijk verleende ze Ben krachtige steun in zijn pastoraat. Dat was mogelijk door de inzet van 'oma Knap', haar moeder en toen al weduwe, die bij het gezin inwoonde en jarenlang het leeuwendeel van de huishoudelijke taken op zich nam (er werden vier zoons en een dochter geboren).

In Blokzijl al bleken Smeenks pastorale gaven: een groot vermogen tot luisteren, het indringend en vertroostend gebed. Maar (het maken van) de preek ervoer hij als een wekelijkse worsteling. Op zekere zondagmorgen maakte hij vanaf de kansel bekend dat het hem niet gelukt was een preek te maken en daarom een preek ging voorlezen van de hand van ds. H.L. Both.

De jaren te Renkum-Heelsum, met name de oorlogsperiode, waren in menig opzicht een hoogtepunt. Tijdens de intreedienst, waarin ambtshalve ook de burgemeester aanwezig was, vermaande hij de overheidsdienaren liever af te treden dan mee te werken aan daden van onrecht. Bijna iedere preek was afgestemd op de bezettingssituatie. Vurig werd gebeden om het afleggen van de 'geest van vreesachtigheid' en om vrijlating van de gevangenen waarbij gedankt werd dat dezen bereid waren geweest hun leven op het spel te zetten ter wille van de gerechtigheid en de medemens.

Het woord ging samen met de daad. Van tientallen huizen te Renkum-Heelsum gingen deuren open (ook die van de pastorie uiteraard) en vond de joodse vluchteling een schuilplaats als onderduiker, dankzij Smeenks inspanning en overtuigingskracht. Eén van zijn uitspraken in die tijd was, met verwijzing naar het verhaal van de drie mannen in de brandende oven: "God is bij machte ons te beschermen; *maar zelfs indien niet*, wij zullen het afgodsbeeld niet aanbidden" (Daniël 3 : 18). Als 'oom Ben' was hij adviseur van een knokploeg inzake vragen van ethische aard. De herinnering aan het mislukken van een poging om een groep joodse kinderen in Arnhem te

redden is een levenslang trauma gebleven. Een uitzonderlijk moedig man was hij. Terecht werd vele jaren later bij wijze van erkenning, op zijn naam en die van zijn vrouw en zijn schoonmoeder, te Jeruzalem een boom geplant in de 'laan der Rechtvaardigen onder de volkeren', bij het instituut Yad waShem.

De tijd in (toen nog) Nederlands-Indië was zwaar, ook voor het man- en vaderloos achterblijvend gezin. Al spoedig kwam er een andere predikant voor Renkum-Heelsum en dus moest de pastorie verruild worden voor een veel kleinere woning.

De 23 jaar vanaf 1949 tot aan zijn emeritaat was Smeenk, met als standplaats Amsterdam-Zuid, predikant met bijzondere opdracht. Toen hij daarvoor aantrad, heette die: 'zending onder de joden'. Later werd dat: 'evangelieverkondiging onder Israël'; nog later: 'gesprek met Israël'. Met die laatste verandering heeft hij het niet gemakkelijk gehad. Wel zag hij – eerder dan velen – de "onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël"; ook vond hij christelijke bescheidenheid jegens het joodse volk passend, niet het minst vanwege de eeuwenlange 'catechese der verguizing' (Jules Isaac). Toch was hij er diep van overtuigd dat een christen ondanks dat alles het getuigenis van 'de ene Naam' niet mag prijsgeven. Wie op dit punt met hem van mening verschilde kon op zijn scherpe tegenkanting rekenen. Uiteraard heeft hij zich daarmee geen vrienden gemaakt.

Anderzijds, toen zijn zoons op het Amsterdams gereformeerd gymnasium zaten en hun vader voorzitter van de oudercommissie werd, kreeg hij het in die functie voor elkaar dat er, na de toneelvoorstelling op de jaarlijkse grote avond, gedanst mocht worden. Een aantal leraren liep weg....

In 1952 maakte hij samen met de hervormde dominee J.H. Grolle in opdracht van hun kerken een verkennende reis naar Israël. Het resultaat van die reis was een *Joint Committee* met de kerk van Schotland en jarenlange samenwerking met die kerk te Tiberias, alwaar hijzelf ook enkele maanden pastor was. In de daarop volgende jaren verbleef hij enkele keren voor een kortere of langere periode, al of niet samen met echtgenote Jos, te Jeruzalem, studierend aan de Hebreeuwse universiteit aldaar en ten dienste van – naar zijn eigen woorden – het pastoraat van de aanwezigheid. Ook tijdens de zesdaagse oorlog (juni 1967) was hij in Jeruzalem. Daar onderging het echtpaar Smeenk het bombardement vanuit Jordanië op de nieuwe stad. In 1968 kwam aan het verblijf in Jeruzalem een eind: zijn – toch al niet optimale – gezichtsvermogen ging snel achteruit vanwege loslating van het netvlies. Hij moest vervroegd met emeritaat.

Ook daarna bleef hij zeer betrokken bij het joodse volk; dat uitte zich, behalve in het schrijven van artikelen, in de publicatie van *Jeruzalem, lofzang of roestige pot?* (Franeker, 1984). Praktisch tot op de laatste dag van zijn aardse leven had het wel en wee van mensen in de knel een grote plaats in zijn gedachten en gebeden. Leven voor de gerechtigheid was het devies van zijn leven. Moge de herinnering aan hem tot zegen zijn.

Johan M. Snoek, ~~Kralings~~